

POSTANOWIENIE

Dnia 24 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Dziergawka

w sprawie M. B.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 24 kwietnia 2026 r.

na posiedzeniu bez udziału stron

wniosku o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. *a contrario*

p o s t a n o w i ł

wniosek sędziego SN Marka Pietruszyńskiego o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Marka Siwka pozostawić bez rozpoznania.

UZASADNIENIE

Obrońca skazanego M. B. wystąpił do Sądu Najwyższego z pismem stanowiącym sygnalizację potrzeby wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego w sprawie V KK 187/24. Sprawa została w dniu 9 października 2025 r. zarejestrowana w Sądzie Najwyższym, pod sygnaturą V KO 187/25.

Zarządzeniem Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2026 r. do rozpoznania sprawy o sygn. V KO 187/25 zostali wyznaczeni sędziowie SN: Marek Siwek, Adam Roch i Marek Pietruszyński.

W dniu 30 marca 2026 roku sędzia SN Marek Pietruszyński na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. wniósł o wyłączenie sędziego SN Marka Siwka od udziału w sprawie o sygn. V KO 187/25, z uwagi na istnienie obawy co do jego bezstronności, bowiem

powołany został na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek sędziego SN Marka Pietruszyńskiego należało pozostawić bez rozpoznania jako niedopuszczalny z mocy ustawy.

Zgodnie z dyspozycją art. 42 § 1 k.p.k. wyłączenie następuje na żądanie sędziego, z urzędu albo na wniosek strony. Jeżeli sędzia uzna, że zachodzi przyczyna wyłączająca go z mocy art. 40, wyłącza się, składając oświadczenie na piśmie do akt, a na jego miejsce wstępuje inny sędzia (§ 2). Podkreślenia wymaga przy tym, iż żądanie sędziego nie jest stricte wnioskiem o jego wyłączenie, gdyż ustawa odmiennie określa te czynności, lecz oświadczeniem wiedzy o podstawie jego wyłączenia z art. 41 § 1 k.p.k., ocena zaistnienia której należy do sądu (zob. D. Świecki (w:) B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2023, art. 42).

Literalne brzmienie powołanego przepisu w sposób jednoznaczny zatem wskazuje, iż podmiotem uprawnionym do złożenia wniosku o wyłączenie sędziego jest strona postępowania. Sędzia, zasiadający w składzie orzekającym w danej sprawie, nie jest zatem uprawniony do formułowania takowego postulatu, a jedynym żądaniem w tym zakresie mu przysługującym jest „samowylączenie” w postaci uprzednio wspomnianego złożenia oświadczenia wiedzy (zob. postanowienie SN z dnia 30 listopada 2023 r., I Zo 81/22; postanowienie SN z dnia 15 grudnia 2023 r., I Zo 74/23; postanowienie SN z dnia 18 września 2024 r., II Zo 74/24).

Kardynalnym argumentem na jaki sędzia SN Marek Pietruszyński powołał się we wniesionym wniosku jest fakt powołania sędziego SN Marka Siwka na urząd sędziego w trybie przewidzianym w ustawie z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw.

Na wstępie należy podkreślić, że zawarte we wniosku okoliczności nie mogły zostać rozpoznane w trybie 41 § 1 k.p.k. W orzecznictwie Sądu Najwyższego słusznie podkreśla się, że wątpliwość co do bezstronności sędziego nie może być wywodzona z samych kwestii ustrojowych związanych z jego powołaniem i to

niezależnie od tego w jakim okresie i z jakimi ułomnościami w procedurze nominacyjnej doszło to tego powołania (zob. postanowienie SN z dnia 21 czerwca 2023 r., IV KK 460/19; postanowienie SN z dnia 31 października 2023 r., V KK 358/23). Podnoszone zarzuty nie mogą mieć bowiem charakteru abstrakcyjnego i odnosić się do całych grup powołanych sędziów (zob. postanowienie SN z dnia 10 sierpnia 2023 r., V KK 162/22; postanowienie SN z dnia 4 czerwca 2025 r., IV KK 25/25).

Powyższe stanowisko potwierdza również wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2020 r., sygn. akt P 22/19, z którego wynika, że art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 84, 609, 730 i 914 oraz z 2020 r. poz. 190), jest niezgodny z art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Powołanie na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw nie stanowi bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (zob. postanowienie SN z dnia 18 lipca 2024 r., V KO 38/24). Podnieść bowiem trzeba, że sposób powołania sędziów na podstawie art. 9a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., czyli przez Sejm, jest zgodny z Konstytucją, o czym orzekł Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 25 marca 2019 r., sygn. akt K 12/18.

Odnosząc się do przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., określanej mianem „nienależytej obsady sądu”, na którą powołuje się wnioskodawca, podkreślić trzeba, że tradycyjnie wiązana była i nadal być musi wyłącznie z rozpoznaniem sprawy w składzie odbiegającym liczbowo lub strukturalnie (jakościowo) od składu przewidzianego dla rozpoznania danej kategorii spraw w sądzie określonego szczebla lub w danym postępowaniu. Konsekwentnie, spod zakresu zastosowania tej regulacji, wyłączano także przypadki stanowiące jedynie naruszenia natury organizacyjno-porządkowej (zob.

m. in. J. Matras (w:) Kodeks postępowania karnego, pod red. K. Dudki, WKP 2018, komentarz do art. 439, teza 9). Uchybienia związane z zasiadaniem w składzie orzekającym osoby, co do której zachodziły podstawy wyłączenia, o których mowa w art. 41 § 1 k.p.k., konsekwentnie traktowane są jako względne przyczyny odwoławcze. Uchybieniem mieszczącym się w treści art. 439 § 1 k.p.k. jest taka więc tylko sytuacja, gdy w rozpoznaniu sprawy bierze udział sędzia podlegający wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. (zob. m. in. R. A. Stefański, Wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia sądu, Przegląd Sądowy 2007, z. 6, s. 119; postanowienie SN z dnia 24 lutego 2015 r., V KK 2/15; postanowienie SN z dnia 29 marca 2018 r., V KZ 15/18).

Powyższych ustaleń nie może zmienić treść uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20, na którą wskazuje wnioskodawca, a która na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, przestała obowiązywać, albowiem Trybunał stwierdził, że uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, jest niezgodna z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP; art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 EKPC.

W kontekście przywołanych wyżej wyroków Trybunału Konstytucyjnego należy zauważyć, że w świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Wobec tego żaden sąd nie jest uprawniony do prowadzenia postępowania zmierzającego do wzruszenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, jak też samodzielnego podważania obowiązywania wyroku tego Trybunału (zob. postanowienie SN z dnia 25 stycznia 2024 r., I KK 107/23).

Także z orzecznictwa międzynarodowego można wywnioskować, że udział Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., w procesie powoływania sędziów, nie może sama w sobie prowadzić do powzięcia wątpliwości co do niezawisłości sędziów wyłonionych w tym procesie ani statusu sądu z ich udziałem (zob. np. wyrok TSUE

z dnia 21 grudnia 2023 r. L.G. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa, C-718/21; wyrok TSUE z dnia 24 marca 2026 r., C-521/21).

Zgodnie z obowiązującym w Polsce prawem, okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności (zob. art. 55 § 5 Prawa o ustroju sądów powszechnych i art. 29 § 3 ustawy o Sądzie Najwyższym).

Odnosząc się do samych skutków orzecznictwa międzynarodowego w systemie prawa polskiego, w pierwszej kolejności trzeba podkreślić, że orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPC) mają charakter deklaratoryjny, wobec czego nie wywołują skutku kasatoryjnego, same w sobie nie powodują zmiany sytuacji skarżącego, nie tworzą dla niego żadnego nowego prawa, a jedynie stwierdzają fakt naruszenia Konwencji i definiują jego zakres (zob. wyrok SN z dnia 23 listopada 2023 r., II KO 74/23; wyrok SN z dnia 9 grudnia 2009 r., IV KO 103/09; zob. również P. Hofmański, S. Zabłocki, Glosa do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 25 marca 1998 r., sygn. 45/1997/829/1035, w sprawie Belziuk przeciwko Polsce, *Palestra* 1998, z. 7-8, s. 10-11; A. Bodnar, *Wykonywanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Polsce. Wymiar instytucjonalny*, Warszawa 2018, s. 70).

Działania sądów, zmierzające do „bezpośredniego stosowania” wyroków TSUE lub ETPC, przy traktowaniu ich jako podstawy prawnej orzekania, są niezgodne z prawem i statutem prawnym takich wyroków (zob. szerzej: M. Muszyński, O alternatywnej praworządności, *Consilium Iuridicum* 2023, nr 7, s. 30-32). Orzecznictwo międzynarodowe nie stanowi źródła prawa, zaś o jego deklaratoryjnym charakterze wprost stanowi art. 260 ust. 1 TFUE, zgodnie z którym: „Jeśli Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdza, że Państwo Członkowskie uchybiło jednemu ze zobowiązań, które na nim ciążyą na mocy Traktatów, Państwo to jest zobowiązane podjąć środki, które zapewnią wykonanie wyroku Trybunału”. Takie wyroki nie wchodzą do systemu prawa krajowego, który cały czas obowiązuje, aż do momentu uchylenia lub zmiany przepisów krajowych.

Obowiązek wykonania wyroków TSUE i ETPC spoczywa na państwie, zaś zgodnie z Konstytucją RP, to rząd, który reprezentuje państwo, jako inicjator

procedury wykonawczej, powinien w takiej sytuacji przygotować stosowny projekt nowej normy prawnej, biorąc udział w procedurze ustawodawczej. Tym samym do czasu zmiany prawa krajowego, sądy muszą procedować na podstawie krajowych norm prawnych. W takim przypadku samodzielne działanie sądów byłoby zastąpieniem ustawodawcy w jego prawie do stanowienia i zmiany prawa, co jest działaniem wykraczającym poza kompetencje władzy sądowniczej. Dlatego orzekanie przez sędziów, oparte bezpośrednio na orzecznictwie TSUE i ETPC, bez podstawy prawnej w prawie krajowym oraz wbrew obowiązującemu prawu, narusza art. 7 i 178 ust. 1 Konstytucji RP (zob. postanowienie SN z dnia 16 grudnia 2025 r., V KK 488/25).

Jak słusznie wskazano w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2021 r., w sprawie o sygn. akt K 3/21, orzecznictwo jakiegokolwiek sądu, czy to zagranicznego, czy to krajowego, nie może zwolnić polskich sędziów z obowiązku stosowania Konstytucji RP ani upoważnić sędziów do odmowy stosowania przepisu Konstytucji RP, którego, zdaniem sądu, nie można pogodzić z jakąkolwiek interpretacją innego przepisu prawa, w szczególności przepisu prawa Unii Europejskiej. Art. 178 ust. 1 Konstytucji RP wymaga, aby sędziowie kierowali się tylko Konstytucją oraz ustawami i zasada ta, na podstawie art. 8 ust. 2 Konstytucji RP, podlega bezpośredniemu stosowaniu, z pierwszeństwem wobec innych przepisów prawa.

Z powyższych względów wniosek sędziego SN Marka Pietruszyńskiego o wyłączenie sędziego SN Marka Siwka był niedopuszczalny z mocy ustawy, w konsekwencji czego Sąd Najwyższy pozostawił go bez rozpoznania.

[J.J.]

[a.ł.]

Anna Dziergawka